Το Σκασιαρχείο

30

ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ **«ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ ΤΩΝ ΣΥΝΤΑΚΤΩΝ»** 3|10|2023

«Πυρακτωμένο κάρβουνο στη σκέψη και τη συνείδησή μας»

AP PHOTO / EMRAH GUREL

Του **ΒΑΓΓΕΛΗ ΦΑΚΟΥΔΗ***

Ηταν πολύ δύσκολο αυτό το καλοκαίρι, στα 60 μου χρόνια δεν έχω ξαναζήσει κάτι παρόμοιο. Δοκιμαστήκαμε πάρα πολύ εδώ στον Εβρο και δυστυχώς αυτή τη στιγμή δοκιμάζονται απίστευτα άλλοι συμπατριώτες μας. Αυτήν την ώρα όμως, καθώς βλέπουμε εμείς οι εκπαιδευτικοί όλα τα παιδιά μας εδώ, είναι για μας, μια μέρα αισιοδοξίας.

Πενθούμε για τους ανθρώπους που έχασαν τη ζωή τους, πονάμε: για τους συμπατριώτες μας που καταστράφηκαν οικονομικά, για τα ελαιόδεντρα και τα αμπέλια μας, τα μελίσσια μας, για τα δάση που καμαρώναμε, για τα αρπακτικά, και όλα τα ζωντανά που έχασαν τον βιότοπό τους ή απανθρακώθηκαν.

Πολλά λέγονται και ακούγονται και πολλές θεωρίες συνωμοσίας έχουν αναπτυχθεί γι' αυτό που προκάλεσε αυτήν την καταστροφή. Το αν υπάρχει ανθρώπινο χέρι που έβαλε τις φωτιές και ποιο είναι αυτό μόνο οι Αρχές μετά από εμπεριστατωμένη έρευνα μπορούν να το πουν. Αυτό που ξέρω εγώ είναι ότι εδώ και δύο χρόνια δεν χιόνισε, δεν έβρεξε, τα πηγάδια μας στέρεψαν, η εικόνα των δέντρων και των φυτών τον Ιούλιο ήταν εικόνα Σεπτέμβρη. Ναι, το κλίμα αλλάζει με έναν τρόπο που δεν μπορούμε να προβλέψουμε. Δυστυχώς, η δική μου γενιά σας παραδίδει έναν πλανήτη σε κλιματική κρίση. Τα μεγάλα συμφέροντα αλλά και ο ευδαιμονισμός, κυρίως της Δύσης, οδηγούν τον πλανήτη μας στην καταστροφή.

Το επιστέγασμα της καταστροφής που βιώσαμε είναι η αβασάνιστη υιοθέτηση μιας αναπόδεικτης φήμης που στοχοποιεί ως ενόχους αναγκεμένους ανθρώπους στην πλειονότητά τους, που δεν μπορούν να υπερασπιστούν τον εαυτό τους. Αποτέλεσμα αυτού ήταν η εμφάνιση αυτόκλητων εκπροσώπων της πολιτείας που αποφάσισαν να πάρουν τον νόμο στα χέρια τους, κάτι που δυσφήμησε σε πανελλήνιο επίπεδο την περιοχή μας.

Οταν άνθρωποι αναγκάζονται να μπουν σε κλουβί όπου δεν βάζεις σκύλο, όταν άνθρωποι αποκαλούνται «κομμάτια», τότε η θλίψη είναι βαθιά, από ηθική άποψη αυτή τη φορά. Θα σας διαβάσω ένα απόσπασμα που εμένα με συγκίνησε από μία ανακοίνωση του Τμήματος Θεολογίας του ΕΚΠΑ για τις πρόσφατες πυρκαγιές:

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗΝ ΕΠΟΜΕΝΗ ΣΕΛΙΔΑ

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΗ ΣΕΛΙΔΑ

«Οι νεκροί του δάσους της Δαδιάς έρχονται να στοιχειώσουν, μαζί με τους νεκρούς του ναυαγίου στην Πύλο (και χιλιάδες άλλους νεκρούς μετανάστες), τη μακαριότητα της κοινωνίας μας. Η εικόνα των απανθρακωμένων νεκρών σωμάτων, εικόνα απανθρακωμένων ονείρων και ελπίδων για μια καλύτερη ζωή, πρέπει να αποτελεί πυρακτωμένο κάρβουνο στη σκέψη και τη συνείδησή μας, αναγκάζοντάς μας να βρίσκουμε και, εάν δεν μπορούμε να βρούμε, να επινοούμε ομαλές συνθήκες περίθαλψης και παρηγοριάς ανθρώπων αναγκεμένων».

Θα πρέπει, αγαπητά μου παιδιά, όλοι να μάθουμε από αυτήν την καταστροφή. Η πολιτεία να δει για τις τυχόν αβλεψίες, παραλείψεις, υποχρηματοδοτήσεις και υποστελεχώσεις υπηρεσιών, τα επιχειρησιακά σχέδια, τα εθελοντικά σώματα πυρόσβεσης που δεν έχουμε, την πρόληψη για φυσικές καταστροφές που μέχρι τώρα δεν ξέραμε και δυστυχώς με την κλιματική αλλαγή θα πληθαίνουν κ.ά.

Αλλά να μην ξεχνάμε και τις πράξεις συμπαράστασης και αλληλεγγύης που είδαμε και που βλέπουμε τώρα στις πλημμυρισμένες περιοχές. Τα 20 παιδιά μας, που ήταν μέχρι το πρωί για δύο συνεχόμενες μέρες για να βοηθούν στην πυρόσβεση, χωρίς να καίγεται το δικό τους χωριό, νομίζω είναι αυτό στο οποίο πρέπει να εστιάσουμε. Στην αλληλεγγύη, στην ανθρωπιά, στη συλλογικότητα και στο κοινό μας όραμα να ζούμε στον τόπο μας με αξιοπρέπεια. Υπάρχει ένα παλιό αφρικάνικο παραμύθι. Εχει αρπάξει φωτιά το δάσος και όλα τα ζώα τρέχουν έντρομα να απομακρυνθούν. Ενα κολιμπρί όμως (ένα πουλί 2,5 εκ.) παίρνει συνεχώς με το στόμα του μια σταγόνα νερό και τη ρίχνει στη φωτιά. Τα άλλα ζώα το ρωτούν «μα τι κάνεις;» κι αυτό απαντά «κάνω αυτό που μου αναλογεί». Αν κάνουμε όλοι αυτό που μας αναλογεί, τότε ο κόσμος μας θα ήταν καλύτερος.

Εύχομαι, παιδιά μου, εσείς να πάρετε ό,τι καλό έχει να δώσει η δική μας γενιά αλλά και να αφήσετε πολλά στην άκρη.

Τον ατομικισμό μας, την αδιαφορία για τον συνάνθρωπό μας, τον καταναλωτισμό μας, την αδιαφορία μας γι' αυτό που συμβαίνει στην υπόλοιπη Γη και τόσα άλλα. Να παλέψετε για έναν καλύτερο κόσμο, χωρίς πολέμους, χωρίς πείνα και αρρώστιες, χωρίς τόσο τρομακτικές διαφορές ανάμεσα σε αυτούς που κατέχουν τα πάντα και σε αυτούς που με δυσκολία επιβιώνουν. Να αναλάβετε την ευθύνη του δικού σας οικολογικού αποτυπώματος και να παλέψετε συλλογικά ώστε το κέρδος κάποιων λίγων να μην είναι πάνω από το όφελος, το κοινό καλό και τη ζωή των πολλών και τίποτα να μην είναι πάνω από το καλό των επόμενων γενεών. Εύχομαι να καταφέρετε να παραδώσετε στην επόμενη γενιά έναν πλανήτη καλύτερο από αυτόν που βρήκατε.

Είμαι σίγουρος, παιδιά μου, ότι εσείς θα τα καταφέρετε καλύτερα από μας. Είστε η ελπίδα μας και θα κάνουμε ό,τι καλύτερο μπορούμε εδώ στο σχολείο για να σας βοηθήσουμε.

Καλή σχολική χρονιά, παιδιά μου.

Για τους πυροσβέστες, Ελληνες και ξένους, για τους αγρότες, τους εθελοντές που πάλεψαν με τη φωτιά, ένα θερμό χειροκρότημα.

Διευθυντής του Γυμνασίου Σουφλίου

(Πρόκειται για την ομιλία του διευθυντή στον αγιασμό. Αναρτήθηκε στο esos στις 11/9/2023)

Σφίγγουμε το χέρι του συναδέλφου και συνυπογράφουμε...

Η Συντακτική Επιτροπή
Βογανάτσης Δαμιανός, Μπαλτάς Μπάμπης, Παπαδόπουλος Χάρης, Σπήτα Βίκυ.

Επικοινωνήστε μαζί μας και στείλτε μας τα κείμενά σας για δημοσίευση στο εξής μέιλ: periodikofreinet@gmail.com

Ενας διάλογος που

Τα μικρά ιδιωτικά «ελευθεριακά»

Του **ΧΑΡΗ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ***

ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΒΛΑΧΑΚΗΣ

Φεστιβάλ «Σμήνος» - Σχολικό ραδιόφωνο

Οι «Εκδόσεις των Συναδέλφων» είναι ένα συνεργατικό και συνεταιριστικό εκδοτικό εγχείρημα. Είναι ταυτόχρονα βιβλιοπωλείο και εκδοτικός οίκος στην Αθήνα, που λειτουργεί με συνεργατική λογική. Το Σκασιαρχείο συνεργάζεται μαζί τους από το 2017 που εξέδωσαν το πρώτο μας βιβλίο «Célestin Freinet - Θεσμική Και Κριτική Παιδαγωγική, Για ένα ελεύθερο, ανοιχτό και συνεργατικό σχολείο». Η συνεργασία μας έγινε στενότερη από τη στιγμή που ανέλαβαν την κεντρική διάθεση και την πανελλαδική πρακτόρευση όλων των εκδόσεων του Σκασιαρχείου, Καλλιδρομίου 30, Εξάρχεια.

Στις αρχές του Σεπτέμβρη οι Εκδόσεις των Συναδέλφων, σε συνεργασία με άλλες συλλογικότητες μεταξύ των οποίων και το Σκασιαρχείο, πραγματοποίησαν στην Αθήνα ένα πολύ ενδιαφέρον και ζωντανό φεστιβάλ, το «ΣΜΗΝΟΣ FEST», με παρουσιάσεις βιβλίων, προβολές, συζητήσεις, φαγητό και ποτό και πλήθος δραστηριοτήτων για παιδιά (που τις ανέλαβαν με μεγάλη επιτυχία τα μέλη του Σκασιαρχείου).

Στο πλαίσιο του φεστιβάλ πραγματοποιήθηκε και μια παρουσίαση του Σκασιαρχείου και συζήτηση με θέμα «Χτίζοντας ένα δημόσιο σχολείο, συνεργατικό και δημοκρατικό, για όλα τα παιδιά». Η τοποθέτηση ενός καλού φίλου, καλού δασκάλου και συναγωνιστή, όπως τον θεωρώ εγώ, στον αγώνα για ένα άλλο σχολείο φάνηκε να υποκινεί μια έντονη συζήτηση, που θα είχε μεγάλο ενδιαφέρον αν είχε αφεθεί να εξελιχθεί. Δυστυχώς η αίθουσα δεν ήταν περαιτέρω διαθέσιμη και η συζήτηση κόπηκε απότομα, αφήνοντας μια πικρή γεύση στο στόμα, κυρίως γιατί δεν δόθηκε η ευκαιρία εκατέρωθεν διασαφηνίσεων και ξεκαθαρίσματος των θέσεων.

Αλλά τι αφορούσε η συζήτηση; Τη σκοπιμότητα ή αν θέλετε τη χρησιμότητα της ύπαρξης ιδιωτικών σχολείων. Ολοι/όλες μας (και ο καλός φίλος Χ.) υπηρετούμε και υποστηρίζουμε με τη διαδρομή μας τη δημόσια εκπαίδευση –επ' αυτού δεν υπάρχει καμία διαφωνία. Μήπως όμως υπάρχουν, ανά τον κόσμο και στην Ελλάδα, μικρά ιδιωτικά σχολεία που προσπαθούν να εφαρμόσουν εναλλακτικές παιδαγωγικές, να υλοποιήσουν παιδαγωγικούς πειραματισμούς, να υπηρετήσουν ένα άλλο όραμα για το σχολείο και τον κόσμο δίχως τους περιορισμούς και τα βαρίδια που κρατούν δέσμια τη δημόσια εκπαίδευση; Τα μικρά αυτά ιδιωτικά σχολεία συχνά ισχυρίζονται ότι δεν επιδιώκουν υπερκέρδη και ότι διασφαλίζουν δίκαιες συνθήκες εργασίας και κυρίως απόλυτη παιδαγωγική ελευθερία έτσι ώστε τα παιδιά να εργάζονται και να ζουν σε αρμονία και σε στενή σχέση με τη φύση, όπου το παιχνίδι και οι δημιουργικές δραστηριότητες έχουν κεντρική θέση. Σχολεία ας πούμε σαν το περίφημο Σάμερχιλ στην Αγγλία, το Μικρό Δέντρο στη Θεσσαλονίκη αλλά και άλλα εγχειρήματα ελευθεριακής και βιωματικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα, συνεργαζόμενα ορισμένα με την Eudec Greece, ή τα ποικίλα μοντεσοριανά σχολεία ανά τον κόσμο και στην Ελλάδα.

Τι στάση πρέπει να κρατήσουμε όλες/όλοι εμείς που από θέση αρχής είμαστε υπέρ και αγωνιζόμαστε για ένα δημόσιο σχολείο για όλα τα παιδιά απέναντι σ' αυτά τα εγχειρήματα; Μήπως τα αδικούμε, μήπως είναι λάθος να τα τσουβαλιάζουμε όλα κάτω από την ετικέτα της απεχθούς ιδιωτικής εκπαίδευσης; Μήπως έχουν κάτι να προσφέρουν στη δημόσια εκπαίδευση;

Οπως είπα η συζήτηση για αντικειμενικούς λόγους ξεκίνησε στο Φεστιβάλ «Σμήνος», αλλά δεν αναπτύχθηκε. Ως συμβολή στον διάλογο αυτό, που το Σκασιαρχείο επιθυμεί να μην αφήσει μετέωρο, θα ήθελα να καταθέσω κάποιες σκέψεις μου. Διευκρινίζω από την αρχή ότι βλέπω με πολύ μεγάλη επιφυλακτικότητα όλα αυτά τα εγχειρήματα.

- Η εκπαίδευση δεν είναι ένα προϊόν που μπορώ να το προσφέρω στο παιδί μου όπως ένα ρούχο ή ένα παιχνίδι. Η εκπαίδευση (οφείλει να) είναι ένα καθολικό κοινωνικό αγαθό, μια προσφορά για όλη την κοινότητα. Οι «ψαγμένοι», φωτισμένοι γονείς, συνήθως από μεσαία ή ανώτερα στρώματα, είναι σε θέση να εξασφαλίσουν για τα παιδιά τους (και λόγω οικονομικής άνεσης και λόγω γνώσεων) μια ποιοτική εκπαίδευση σε έναν προστατευμένο εκπαιδευτικό θύλακα κοντά στη φύση. Πολύ καλά! Με τα άλλα όμως, τα χιλιάδες παιδιά στις τσιμεντουπόλεις όπου ζει ο πολύς κόσμος και με τα νηπιαγωγεία σε κοντέινερ τι γίνεται; Μία/ένας εκπαιδευτικός που έχει συνείδηση του ρόλου της πού πρέπει να είναι; Για ποια παιδιά πρέπει να αγωνιστεί;
- Χρειαζόμαστε σχολεία της γειτονιάς, σχολεία συμπερίληψης, με ό,τι μπορεί να σημαίνει αυτό, που να προσφέρουν δωρεάν ποιοτική (και αντισταθμιστική) εκπαίδευση σε όλα τα παιδιά και ιδιαίτερα σ' αυτά που το έχουν περισσότερο ανάγκη. Πώς συμβιβάζεται αυτό με δίδακτρα και με σχολικά λεωφορεία που φέρνουν τα παιδιά από αλλού; Τι υπάρχει να συζητήσουμε;
- Τους όποιους παιδαγωγικούς πειραματισμούς και αναζητήσεις μπορεί να τους κάνει κανείς και στο πλαίσιο της δημόσιας εκπαίδευσης. Τα περιθώρια της παιδαγωγικής ελευθερίας για μισό αιώνα τουλάχιστον στη χώρα μας, από τη μεταπολίτευση και την κατάργηση του θεσμού των επιθεωρητών μέχρι σήμερα (όπου η νεοφιλελεύθερη λαίλαπα Μητσοτάκη / Κεραμέως / Πιερρακάκη αλλάζει πλέον δραστικά τα πράγματα) δεν ήταν καθόλου ασήμαντα. Και τα μικρά ολιγοθέσια σχολεία της υπαίθρου (που από την εποχή της υπουργίας Διαμαντοπούλου μειώνονται συνεχώς) από την ίδια τη φύση τους συνάδουν και προσφέρονται για «άλλες» παιδαγωγικές. Παραδείγματα υπάρχουν πολλά και γνωστά. Μικρά θαύματα και διαμάντια, από αφανείς εκπαιδευτικούς στις τάξεις τους και τα σχολεία της δημόσιας εκπαίδευσης! Οπως και πλήθος φωτεινά εγχειρήματα κοινωνικής παιδαγωγικής, κυρίως με δυσκολεμένα παιδιά, εκτός σχολείου –για τα οποία δίκαια μπορεί να υπερηφανεύεται και το Σκασιαρχείο!
- Τα «βαρίδια» της δημόσιας εκπαίδευσης πρέπει να τα προσδιορίσει κανείς συγκεκριμένα. Πολλές φορές τα χρησιμοποιούμε ως άλλοθι για να μην κάνουμε αυτό που μπορούμε, αυτό που περνάει μέσα στις δεδομένες συνθήκες από το χέρι μας, μεταθέτοντας αλλού την ευθύνη, στο σύστημα... Βολικό και ανθρώπινο, πολύ ανθρώπινο...
- Κάποια «βαρίδια» της δημόσιας εκπαίδευσης μπορεί να μην είναι τόσο βαρίδια. Θεωρητικά υπάρχει έλεγχος στα προγράμματα και τις εργασιακές συνθήκες των ιδιωτικών σχολείων, αλλά όλες/όλοι μας ξέρουμε πόσο ατελέσφορος είναι. Ισως να μην το σκεφτόμαστε, αλλά φανατικές θρησκευτικές ομάδες και σχήματα εμφορούμενα από μισαλλόδοξες, φονταμενταλιστικές, ξενοφοβικές, ρατσιστικές ιδεολογίες μπορούν εξίσου καλά να διεκδικήσουν τα δικά τους σχολεία υπό την εποπτεία θεωρητικά των οργάνων του υπουργείου Παιδείας. Είναι πράγματα που συμβαίνουν σε άλλες χώρες. Πόσο εύκολο όμως είναι να ελέγξει κανείς την προκατάληψη και την ακραία ιδεολογία που θα δια-

έμεινε μετέωρος

εγχειρήματα και σχολεία

ποτίσει τη διδασκαλία και τη ζωή ενός τέτοιου σχολείου; Το μικρό, δημοκρατικό, ελευθεριακό σχολείο της φύσης μήπως γίνει εφιάλτης;

● Η εμπειρία άλλων χωρών, και ιδιαίτερα της Γαλλίας (για την οποία γνωρίζω καλύτερα), δείχνει ότι η εμπορευματοποίηση των «εναλλακτικών» παιδαγωγικών έχει λάβει πολύ μεγάλες διαστάσεις. Παιδαγωγικές μόδες και ιδιωτικά σχολεία για «ψαγμένους» γονείς (επαναλαμβάνω: των μεσαίων και ανώτερων στρωμάτων) κυριολεκτικά ανθούν –και βέβαια πολύ συχνά πουλάνε παιδαγωγικές μόδες και φύκια για μεταξωτές κορδέλες. Από τον Φουρφουρά στο ιδιωτικό σχολείο Big Bang και στο εμπόριο της εκπαίδευσης γρήγορα μπορεί να γίνουν τα βήματα...

● Συχνά τα ιδιωτικά σχολεία, μικρά και μεγάλα, αποτελούν ουσιαστικά περιφρουρημένους μικρόκοσμους από όπου, παρά τις διακηρύξεις τους, αποκλείονται τα παιδιά που θεωρούνται ότι χαλάνε το προφίλ του σχολείου. Παιδιά με δύσκολη συμπεριφορά, παιδιά που δημιουργούν προβλήματα, με χαμηλές σχολικές επιδόσεις, με μαθησιακά προβλήματα, αυτιστικά παιδιά δεν γίνονται δεκτά ή με διάφορα τεχνάσματα και πιέσεις οδηγούνται εκτός ιδιωτικού «καλού» σχολείου. Για να πάνε πού; Πού αλλού, στη δημόσια εκπαίδευση. (Είναι ο λόγος για τον οποίο, μπροστά στον όγκο των περιστατικών, χρειάστηκε πρόσφατα να παρέμβει με επιστολή της προς το υπουργείο Παιδείας η Συνήγορος του Παιδιού στη χώρα μας εφιστώντας την προσοχή και προτείνοντας μέτρα ενάντια στις προβληματικές και παράνομες αυτές πρακτικές των ιδιωτικών σχολείων.)

● Οι διάφορες Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις (ΚοινΣΕπ) (που αποτελούν μορφή αστικού συνεταιρισμού και αρχίζουν πλέον ν' ανθούν και στη χώρα μας από το 2016 που νομοθετήθηκαν) προσφέρουν το πλαίσιο για ανάπτυξη εκπαιδευτικών εγχειρημάτων που μπορεί να φαντάζουν πολύ συμπαθητικά και να εμπλέκουν άτομα από ευάλωτες κοινωνικές ομάδες. Αλλά ήδη έχει παρατηρηθεί καταστρατήγηση και κακή χρήση του νόμου, με εκμετάλλευση των εργαζομένων και με ουσιαστικό στόχο το κέρδος του επενδυτή που έβαλε το κεφάλαιο και την ενθυλάκωση της χρηματοδότησης/των επιχορηγήσεων από ευρωπαϊκές και εθνικές πηγές. Τα πράγματα δεν είναι πάντα όπως φαίνονται, το όραμα ενός εναλλακτικού σχολείου ενδέχεται και εδώ να είναι καθαρά προσχηματικό.

● Δεν αρκεί ο χαρακτηρισμός «εναλλακτική» για να καταστήσει μια παιδαγωγική προοδευτική. Πρέπει να εξετάζουμε προσεκτικά τους όρους λειτουργίας και διαστάσεις όπως η δωρεάν φοίτηση (ή τουλάχιστον η γενναία διαβάθμιση των διδάκτρων), η πραγματική συμπερίληψη (εθνότητες, θρησκείες, φύλα, κοινωνικά στρώματα) και ασφαλώς τις παιδαγωγικές αναφορές. Γιατί όλα δεν αξίζουν το ίδιο: άλλο η Μοντεσόρι και άλλο ο Φρενέ (αναζητήστε στην ιστοσελίδα του Σκασιαρχείου ένα πολύ κατατοπιστικό κείμενο του Φιλίπ Μεριέ για τη «μόδα Μοντεσόρι» στη Γαλλία). Κι ό,τι φάνταζε κάποτε επαναστατικό σήμερα μπορεί να είναι συντηρητικό και παρωχημένο: συνιστά παιδαγωγική πρόταση «μια κοινωνία χωρίς σχολεία;» Συνιστά εκπαιδευτική πρόταση το να περιμένει η/ο εκπαιδευτικός πότε (και αν...) θα ενδιαφερθεί το παιδί για το συγκεκριμένο αντικείμενο διδασκαλίας; Δεν είναι έργο του σχολείου να δημιουργήσει το κίνητρο της μάθησης; Κι όμως αυτή η λογική (της αναμονής) βρίσκεται στην καρδιά της «παιδαγωγικής» του Αλεξάντερ Νιλ στο περίφημο Σάμερχιλ! Πόσο μεγάλη η διαφορά από τις ιδέες και την πράξη του Σελεστέν Φρενέ!

● Κλείνω με αυτό που θεωρώ τη σημαντικότερη επισήμανση: σε αυτούς τους σκοτεινούς καιρούς με την εμπορευματοποίηση και ιδιωτικοποίηση των πάντων (νερό, στέγη, υγεία, κοινωνική ασφάλιση, πρόσβαση στην παραλία) η παιδεία είναι ένα από τα τελευταία οχυρά του δημόσιου τομέα, ένα από τα τελευταία Κοινά... Η νεοφιλελεύθερη λαίλαπα Μητσοτάκη / Κεραμέως / Πιερρακάκη στον χώρο της παιδείας γκρεμίζει και στη χώρα μας συνειδητά το δημόσιο σχολείο προς όφελος του ιδιωτικού. Είναι προ των θυρών (αν δεν μπήκαν ήδη) η σύγκριση και κατάταξη των σχολείων, η σύνδεση της χρηματοδότησης με τα σχολικά αποτελέσματα, η κατάργηση των σχολείων της γειτονιάς με όχημα τη συνειδητή παραπλάνηση των φτωχών γονέων για τα οφέλη του συστήματος των κουπονιών (vouchers) που θα τους επιτρέψει τάχα να στέλνουν τα παιδιά τους στα καλά ιδιωτικά σχολεία, ο διευθυντής-μάνατζερ του σχολείου που θα διαχειρίζεται την όποια κρατική χρηματοδότηση (ήδη καταργήθηκαν οι σχολικές επιτροπές), η κατάργηση ολόκληρων γνωστικών τομέων και σπουδών που προσφέρονται πλέον μόνο στην ιδιωτική εκπαίδευση κ.ά. Οι καλοπροαίρετες/καλοπροαίρετοι εκπαιδευτικοί που ενδεχομένως βλέπουν θετικά τα κουπόνια γιατί θεωρούν ότι μπορεί έτσι να ευνοηθούν τα μικρά «εναλλακτικά» σχολεία ή που υπερασπίζονται τα καλά της αποσχολειοποίησης και του home schooling άλλο δεν κάνουν, κατά τη γνώμη μου, παρά να φέρνουν νερό στον μύλο αυτών που γκρεμίζουν το δημόσιο σχολείο προς όφελος εκείνων που δεν το χρειάζονται και που το βλέπουν σαν πηγή κέρδους. Το χρειάζονται όμως τα χιλιάδες παιδιά μας στις λαϊκές γειτονιές!

ΥΓ. Θερμή σύσταση σε όσες/όσους διάβασαν αυτό το κείμενο και είναι εκπαιδευτικοί να αναζητήσουν: α) Ενα εξαιρετικό βιβλίο που τα εξηγεί όλα αυτά και άλλα πολλά με τον καλύτερο τρόπο: Τζόναθαν Κόζολ, «Επιστολές προς μία νεαρή δασκάλα», εκδόσεις Επίκεντρο, 2021 β) Στο σάιτ του Σκασιαρχείου το άρθρο του Φιλίπ Μεριέ «Η Νέα Αγωγή: σταυροδρόμι παρανοήσεων... και χωνευτήρι σύγχρονου παιδαγωγικού προβληματισμού» https://bit.ly/3EXKqPx

(Ο διάλογος είναι ανοιχτός. Το Ενθετο θα φιλοξενήσει με χαρά τις απόψεις σας)

** Δάσκαλος, μέλος του Σκασιαρχείου*

Η συγγραφέας Αναστασία Καλαντζή-Αζίζι στα εγκαίνια της σχολικής βιβλιοθήκης του 35ου δημοτικού σχολείου Αθηνών

Mira Lobe: «Το μικρό εγώ είμαι εγώ»

Ενας διάλογος με το υποκείμενο

Του **ΜΠΑΜΠΗ ΜΠΑΛΤΑ***

Το «εγώ» στη φιλοσοφία έχει το φιλοσοφικό όνομα του ιδεαλισμού στο οποίο αντιπαρατέθηκε η φιλοσοφία του υλισμού. Η γέφυρα ανάμεσα στα δύο φιλοσοφικά ονόματα είναι η φαινομενολογία. Αυτόν τον δρόμο παίρνει η Αυστριακή συγγραφέας Mira Lobe για να δείξει την περιπέτειά μας στον κόσμο. Γιατί η φαινομενολογική στιγμή είναι αυτή της ανοιχτότητας στον κόσμο. Και το «μικρό εγώ» περνά από πολλές «σφίγγες» αυτού του κόσμου, στις οποίες χρειάζεται να απαντά.

Και να ξεκινά την απάντηση από το πλήρως κυριευμένο είναι του, από το «δεν ξέρω». Και το πρώτο που δεν ξέρει είναι το όνομά του. Το ερώτημα είναι το άνοιγμα του κλειστού όστρακου στην κατάσταση της φύσης. Και το ερώτημα έρχεται απέξω: «ποιος είμαι;» με ρωτούν και μετά ρωτώ ο ίδιος τον εαυτό μου. Και αναζητά το στάδιο του καθρέφτη. Μήπως είμαι άλογο; Μήπως κάποιο άλλο ζώο; Με όλα έχει ομοιότητες και διαφορές. Συγκρίνει. Αυτή είναι η πρώτη επιστημονική γνώση, η σύγκριση. Και αυτή το οδηγεί να γνωρίσει πολλές δοκιμασίες με ζώα για να βρει την ταυτότητά του. Πλησιάζει και απομακρύνεται. Αυτή είναι η ταυτότητα. Τη δύναμη για να συνεχίσει θα τη δώσουν τα όνειρα που βλέπει διαρκώς να ταξιδεύει. Αλλά λιποψυχεί γιατί το περιμένει το τίποτα, ο «Κανένας» της «Οδύσσειας». Η αίσθηση ότι δεν έχει όνομα, αταξινόμητο (queer) έτσι όπως είναι, το απελπίζει. Και πονά. Είναι η στιγμή του δεύτερου συναισθήματος μετά τη μοναξιά. Τότε έρχεται η στιγμή τού εγώ. Και σκέφτεται ότι φτάνει να λέει εγώ κι αν χρειαστεί «εγώ είμαι το εγώ».

Αλλά ο κύκλος της επικοινωνίας χρειάζεται κάτι ακόμα: την εγελιανή αναγνώριση (recognition). Και αυτή την κάνει η γραμματική κλίση του δεύτερου προσώπου που γίνεται πρώτο: εσύ. Ετσι εισάγεται η δι-υποκειμενικότητα και ο διάλογος. Αυτή είναι η στιγμή του υποκειμένου που φιλοσοφικά μάς φέρνει στον νου όλη την παράδοση της Κριτικής Θεωρίας. Και το βιβλίο τής Mira Lobe γίνεται ένας κύκλος για φιλοσοφία με παιδιά. Στην παιδαγωγική Freinet και στο «Σκασιαρχείο» η φιλοσοφία με τα παιδιά είναι ένας τρόπος να συσχετιστούν τα παιδιά, όπως με το συμβούλιο ή την αλληλογραφία, με τη γλώσσα που επιστρέφει στα ίδια και στη μεταβολή του κόσμου τους από το «δεν ξέρω» σε «ξέρω». Εχουμε διαρκώς στον νου πως είμαστε πεταμένοι στον κόσμο, πως νιώθουμε εξόριστοι, πως θέλουμε να συγκροτηθούμε, πως επιζητούμε την αναγνώριση, πως θέλουμε πολιτική και συνέλευση. Και αυτό το «σκέφτομαι» γίνεται μια νεωτερική στιγμή της ύπαρξης που μας συνδέει εκ νέου με τον κόσμο, την κοινότητα, τη φιλία και τη διαφορετικότητα. Γιατί το «μικρό εγώ» της Ιστορίας, αναζητώντας την ταυτότητα, κατάλαβε τη διαφορετικότητα. Το τετράγλωσσο βιβλίο, έχοντας ταξιδέψει τέσσερα χρόνια στην ελληνική κοινωνία, μαζί με τον ενδεικτικό οδηγό χρήσης του από τη δοκιμασία του σε ομάδες παιδιών είναι μία από τις λίγες προτάσεις να έχουμε πιο πολλές γλώσσες στην παιδική λογοτεχνία και πιο πολλές συνέργειες συγγραφέων, εκπαιδευτικών, λογοτεχνών και ψυχολόγων. Σε αυτή τη συλλογική προσπάθεια ένας έπαινος ταιριάζει μόνο σε όλους και στην επιμελήτρια Αναστασία Καλαντζή-Αζίζι. Καθώς είχα και τη δυνατότητα να συνεργαστώ μαζί της σ' ένα εργαστήριο με παιδιά στο Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, ο έπαινος βγαίνει από τα χείλη μου αβίαστα και αυθεντικά.

Η εκ νέου συνεργασία της σχολικής κοινότητας μαζί της για τα εγκαίνια της βιβλιοθήκης στο διδακτήριο της οδού Κωλέττη, στο 35ο Δημοτικό Σχολείο Αθηνών, είναι δύο φορές έπαινος εκ μέρους όλων για όλα αυτά που μοιραζόμαστε με τα μικρά μας «εγώ». Κλείνοντας, τα βιβλία «Το μικρό εγώ είμαι εγώ» (2017) και «Η χρήση του παιδικού βιβλίου "Το μικρό εγώ είμαι εγώ"» (2022) κυκλοφορούν από τις εκδόσεις Τόπος.

**Δάσκαλος, μέλος του «Σκασιαρχείου» με «Τα θρανία της Ανοίξης»*

Λαϊκά παραμύθια
Αλήθεια ή ψεματούρες;

Της **ΑΓΝΗΣ ΣΤΡΟΥΜΠΟΥΛΗ***

ΤΑ ΛΑΪΚΑ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ είναι η μαρτυρία της ανθρώπινης περιπλάνησης δίχως τους περιορισμούς του χρόνου και του τόπου.

Κι η κόκκινη κλωστή είναι η αιμάτινη γραμμούλα που συνδέει την ανθρωπότητα μέσα από τις λαχτάρες, τους καημούς, τους φόβους, τις αναζητήσεις και τις παντοτινές απορίες της.

Οσο περνώ στη φωνή μου τις λέξεις-ήχους του παραμυθιού, σιγά σιγά εκείνο ανοίγει τη μνήμη μου. Το υλικό σώμα της άυλης γλώσσας [λέξεις, σύνταξη, ρυθμός...] με συνδέει με ό,τι έχει προϋπάρξει. Μιλώ πάντα για τα παραμύθια που μεταδόθηκαν για πολλούς αιώνες από στόμα σε στόμα, που πλάστηκαν με την ανάσα [αίσθημα] και την εμπειρία [γνώση] αυτών που τα έλεγαν κι αυτών που τα άκουγαν.

Κι έτσι, με την ανωνυμία που έχει ταπεινότητα και εύρος και με το κύρος του χρόνου που τα κρησάρισε, αλλά δεν τα σάρωσε, γίνονται θησαυρός σε παμπάλαιο μπαούλο, που ανοίγεται σ' όποιον έχει τη λαχτάρα ζωής ενός παιδιού και την εμπειρία ζωής ενός ενήλικα.

Ψάχνω τις παλαιότερες καταγραφές που σώζουν μια πλούσια σε χυμούς, μουσικότητα, μεταφορές γλώσσα και τα μαθαίνω απ' έξω. Είναι μια μακρόχρονη συμβίωση, ώσπου στο τέλος να βγαίνουν από τη δική μου κοιλιά.

Και μετά από χρόνια, ανακαλύπτω πως αυτή είναι η πιο δική μου γλώσσα!

Στη μοναχική επανάληψη στο δωμάτιο, περπατώντας στον Υμηττό, στην αγαπημένη παραλία, μουρμουρίζοντάς τα στους δρόμους της πόλης... όλο και περισσότερο νιώθω πως κοχύλι είμαι, που ανασύρονται μέσα του αιωνόβιοι ήχοι, κουρέλια εμπειριών, και ζητούν να τα φέρω, γι' άλλη μια φορά, στο φως της μέρας, να μετρηθούν μαζί της.

Εχουν τον τρόπο της κυκλαδικής τέχνης, λιτά και απέριττα, να προκαλούν διαρκώς τη φαντασία, την πηγή της αυθεντικής ζωής.

Το λαϊκό παραμύθι δεν θεωρεί τη ζωή, τη ΖΕΙ! Αποδέχεται τον πόνο και τη δυσκολία, ως απαραίτητα μονοπάτια για να μεγαλώσουμε –με τα αισθήματα ωριμάζουμε, όχι με τις πληροφορίες–, να πλατύνει η καρδιά μας, να χωρέσει τις αντιφάσεις, για να γευτούμε τη ζωή με τη μεγαλύτερη πληρότητα. «Η ζωή έχει και θάνατο», λέει. Εμείς τον λογοκρίνουμε στις μικρές ηλικίες, τον μακιγιάρουμε στις μεγάλες και βουλιάζουμε στη θανατίλα.

Οσο κι αν προσπαθεί να μας αλώσει ο άκρατος καπιταλισμός, υπάρχει ένας μυθικός εαυτός που ασφυκτιά, προσκρούει στην επικαιρότητα, δεν βολεύεται. Μας εκθέτει. Κάθεται όλη νύχτα σε ένα σκαλάκι και κοιτάει τον ουρανό...

Τον βάζουμε τιμωρία, τίποτα. Τον σπάμε στο ξύλο, τίποτα. Τον κλειδώνουμε καλά μέσα στο σπίτι, καρφώνουμε και ξύλα έξω απ' τα παράθυρα. Και τότε γίνεται θηρίο, γίνεται οργή, γίνεται ασθένεια...

Η γλώσσα παραδίδεται, κι όσο ανασαίνουμε μιλάμε. Κάποιες γεωμετρίες χάνονται στη ζωή μας. Χάνουμε την αφή του κύκλου, το οικογενειακό τραπέζι, τον κύκλο γύρω από τη σόμπα... πολλούς καθημερινούς κύκλους που κάνουν τον χρόνο παιχνίδι της σχέσης. Αυξάνεται ο φόβος, εκλογικεύεται η γλώσσα.

Τα λαϊκά παραμύθια αφυπνίζουν την κληρονομημένη μνήμη μας, με τρόπο παιγνιώδη, γεμάτο εικόνες, άκακο τρόπο, ακόμα κι όταν μιλούν για την άγρια όψη της ζωής. Απ' αρχής καταθέτουν τα όπλα:

«Ελάτε να πούμε ψέματα, πέντε σακιά γιομάτα!»

Κατάλαβες, φίλε μου, πλησίασε άφοβα, δεν είμαι κάνας σπουδαίος, ένας ψευταράς είμαι... Ελα να γελάσουμε μαζί, ίσως και να κλάψουμε, μα μη δίνεις και πολλή σημασία...

Κι έτσι μας κερδίζει με τη μία και καθόμαστε με στόμα ανοιχτό και τ' ακούμε.

«Ἦν γάρ ποτε χρόνος...» Μια φορά κι έναν καιρό...

Συγγραφέας, αφηγήτρια λαϊκών παραμυθιών για μικρούς και μεγάλους

Η πολιτισμική μας αναπηρία!

Του **ΔΗΜΟΣΘΕΝΗ ΜΗΛΙΟΥΛΗ***

Ο μεγάλος «περίδρομος» πιστεύετε ότι ξεκίνησε από την Αθήνα; Λάθος! Στο πανέμορφο Κρίκελλο Ευρυτανίας σε ολόκληρη την περιοχή ο «εμπνευστής» του είχε κάνει από το 2010 και μετά την «πτυχιακή» του... εργασία πριν κατηφορίσει προς τη μεγάλη «πηγή» της πρωτεύουσας!

Στην περιοχή της Καλλιθέας, όπου μέναμε με τις σκηνές μας στο πλαίσιο του θερινού σχολείου που διοργάνωσε το κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Καρπενησίου, γίνεται, προεκλογικά βέβαια και έπειτα από πολλές αναβολές, ένα μέρος με δέντρα τσιμέντο! Θα κατασκευαστεί γήπεδο 5Χ5 για μικρά παιδιά, τη στιγμή που λείπουν οι ζωντανές και χαρούμενες φωνές τους από εκεί. Θα χρησιμοποιείται δηλαδή μόνο για την περίοδο του Αυγούστου! Το δε κόστος υπολογίζεται στα 130.000 ευρώ.

Στο ίδιο παράλληλο σύμπαν οι λιγοστοί κάτοικοι του χωριού έφτιαξαν μέσα σε μόλις 2 μήνες πέρσι ένα πανέμορφο γήπεδο μπάσκετ με δικά τους χρήματα παρακαλώ ! Αξιοποίησαν το παλιό προαύλιο του πανέμορφου και συνάμα διατηρητέου (χτίστηκε το 1909) δημοτικού σχολείου, για να παραδώσουν ένα έργο που αποτελεί εφαλτήριο σε δεκάδες πολιτιστικές δραστηριότητες του χωριού. Ενός σχολείου που μετρά τις πληγές του χρόνου αλλά και των τοπικών βαρβάρων, οι οποίοι έκαναν κατά καιρούς πολύ μεγάλες καταστροφές. Αντί λοιπόν να δοθούν χρήματα σε πολιτιστικές δράσεις, με επίκεντρο το πανέμορφο σχολείο του Κρικέλλου, δαπανώνται αλόγιστα σε έργα τύπου «μεγάλου περίπατου» ή περίδρομου, αν κρίνουμε από το τεράστιο και συνάμα αλόγιστο κόστος του γηπέδου που κατασκευάζεται. Ευτυχώς πριν από αρκετά χρόνια παιδιά του χωριού, με τη συνδρομή κατοίκων που αντιστέκονται ακόμη στον εκχυδαϊσμό του πολιτισμού μας, συνέβαλαν να κρατηθεί όρθιο το ιστορικό κτίριο. Ορθιο; Τρόπος του λέγειν! Τη δεκαετία του '80 κάποιοι φωστήρες, με επικεφαλής τον δήμαρχο Δομνίστας και με ντόπιους εργάτες, κατέστρεψαν το γραφείο της διεύθυνσης για να τοποθετήσουν λέβητα, δημιουργώντας σοβαρά θέματα στη στατικότητα του έτσι και αλλιώς ταλαιπωρημένου από τον χρόνο κτιρίου (υπάρχουν πολλές επικίνδυνες ρωγμές στον σκελετό του σχολείου). Ως κερασάκι στην τούρτα κατασκεύασαν τουαλέτες με υλικό ό,τι πιο άσχημο και αταίριαστο με τον χώρο υπάρχει. Το γεγονός ότι με το ΦΕΚ 392/11ης Ιουνίου '86 το σχολείο έχει χαρακτηριστεί ως «έργο τέχνης που χρειάζεται ειδική προστασία [...] γιατί αποτελεί δείγμα αρχιτεκτονικής σχολικού κτιρίου των αρχών του 20ού αιώνα» δεν φαίνεται να τους άγγιξε.

Το ιστορικό Δημοτικό Σχολείο του Κρίκελλου, χτισμένο το 1906

Με τη συνδρομή των ανθρώπων που προανέφερα, δημιουργήθηκε από το τίποτα (με πολύ κόπο και μεράκι) μια πνευματική και πολιτισμική όαση με πληθώρα δράσεων και δρώμενων. Βιβλιοθήκη με περίπου δύο χιλιάδες τίτλους βιβλίων, φωτογραφικό αρχείο, λαογραφικά εκθέματα και σπάνια ντοκουμέντα. Αντικρίζοντας κανείς την αίθουσα διδασκαλίας ο νους γυρίζει πολλά χρόνια πριν. Παλιά ξύλινα θρανία, μαυροπίνακας, έδρανο διδασκαλίας ξυπνούν έντονες μνήμες. Η διακόσμηση όλου του κτιρίου με πολλά εκθέματα και αρχεία αποτελούν αντίδοτο στην έλλειψη παιδείας που επικρατεί. Μάλιστα προ ημερών κάποιοι που θέλουν να λέγονται άνθρωποι έκαναν καταστροφές στο μνημείο, το οποίο στήθηκε για να τιμήσει την πρώτη νικηφόρα μάχη μεταξύ ανταρτών και Ιταλών που έγινε λίγο έξω από το χωριό. Κατέστρεψαν και την ελληνική σημαία μαζί με τα λουλούδια που τοποθέτησε με αγάπη και σεβασμό μία κάτοικος του χωριού. Στην περιοχή που έγινε η μάχη σκοτώθηκε ο πρώτος μάρτυρας της αντίστασης κατά των Ιταλών, ο Δημήτρης Σαξώνης ή Δασκαλάκης. Δάσκαλος με καταγωγή από τα Μάρμαρα Φθιώτιδας, μόλις 42 ετών! Υπάρχει ο τάφος του στο μικρό κοιμητήριο του Κρικέλλου.

Τέλος, ανάμεσα στα παιδιά του χωριού συγκαταλέγεται ο Β.Π. Ενα καταπληκτικό παιδί με πολλές ανησυχίες και δίψα για μάθηση. Ωστόσο αντιμετωπίζει πολλές δυσκολίες στη μετακίνησή του λόγω σοβαρών κινητικών προβλημάτων. Κανείς πέρα των γονιών και φίλων του δεν ενδιαφέρθηκε έως τώρα να κάνει στο χωριό το αυτονόητο. Ευκολία πρόσβασης! Από το σχολείο, την πλατεία μέχρι το σπίτι του, για να κάνει έναν απλό περίπατο. Για τον μεγάλο «περίδρομο» θα μου πείτε λεφτά υπάρχουν!

Μήπως πρέπει στις επικείμενες εκλογές να σηκώσουμε λίγο ψηλότερα απ' ό,τι μέχρι τώρα το ανάστημά μας; Να απαιτήσουμε έργα πολιτισμού και όχι την υποβάθμισή του με χρυσοπληρωμένες αναθέσεις! Αρκετά ανεχόμαστε τους «άριστους» που καταστρέφουν τον τόπο μας και μαυρίζουν τις ψυχές μας.

Εκπαιδευτικός Φυσικής Αγωγής